

Araştırma Makalesi/Research Article

**Cumhuriyet Tarihinde Sosyal Hizmetin İlk Örüntüleri:
Bir Toplum Kalkınması Modeli Olarak Millet
Mektepleri***

Elvan Atamtürk* – Turgay Çavuşoğlu – Mehmet Zafer Danış*****

(ORCID: 0000-0002-6538-4792 – 0009-0005-9718-9237 – 0000-0001-6214-2643)

Makale Gönderim Tarihi

19.09.2023

Makale Kabul Tarihi

25.09.2023

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Atamtürk, E., Çavuşoğlu, T., Danış, M. Z., “Cumhuriyet Tarihinde Sosyal Hizmetin İlk Örüntüleri: Bir Toplum Kalkınması Modeli Olarak Millet Mektepleri”, *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 8/ (Özel Sayı: Dr. Recep Yaşa'ya Armağan): 2202-2218.

APA: Atamtürk, E., Çavuşoğlu, T. ve Danış, M.Z., (2023). Cumhuriyet Tarihinde Sosyal Hizmetin İlk Örüntüleri: Bir Toplum Kalkınması Modeli Olarak Millet Mektepleri, *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 8 (Özel Sayı: Dr. Recep Yaşa'ya Armağan), 2202-2218.

Öz

Millet mektepleri, Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde toplumsal kalkınmanın teşvik edilmesi ve sosyal adaletin sağlanması açısından önemli bir rol üstlenmiştir. Millet mekteplerinde verilen kurslar, kırsal alanlarda eğitim

* Bu çalışma, Sosyal Hizmet Kongresi 2017'de yazarlar tarafından sunulan “Erken Cumhuriyet Dönemi Toplum Kalkınması Modeli: Millet Mektepleri” başlıklı bildirden esinlenilerek üretilmiştir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Türkiye, elvan.atamturk@kocaeli.edu.tr.

Asst. Prof. Dr., Kocaeli University, Faculty of Health Sciences, Department of Social Work, Turkey, elvan.atamturk@kocaeli.edu.tr.

** Sosyal Hizmet Uzmanı, Bağımsız Araştırmacı, Türkiye, cavusoglut@gmail.com. Social Worker, Independent Researcher, Turkey, cavusoglut@gmail.com.

*** Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Türkiye, zdanis@sakarya.edu.tr.

Prof. Dr., Sakarya University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Social Work, Turkey, zdanis@sakarya.edu.tr.

imkânlarını artırarak köylerdeki okuryazarlık oranlarını yükseltmiş ve bilinçli bir iş gücünün yetişmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca, millet mekteplerinde çalışan öğretmenler, köylerdeki toplumsal sorunları anlama ve çözme konusunda önemli bir rol üstlenerek sosyal hizmet anlayışının gelişimine katkıda bulunmuşlardır. Toplum kalkınması, topluluklarda olumlu değişimi teşvik etmeyi amaçlayan çok yönlü ve disiplinler arası bir yaklaşımdır. Sosyal hizmet, toplumsal kalkınmanın sürdürülebilirliğini sağlamak ve toplumların daha adil, eşitlikçi ve sürdürülebilir bir şekilde büyümesine yardımcı olmak için bir dizi strateji ve araç sunmaktadır. Türkiye'nin modernleşme sürecinde kritik bir rol oynayan millet mektepleri, eğitim, toplumsal kalkınma ve sosyal hizmet arasında güçlü bir ilişkiyi temsil etmektedir. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleştirilen eğitim projelerinden biri olan millet mektepleri, toplumsal kalkınma açısından önemli bir modeldir. Millet mektepleri, sadece eğitimde değil, toplumsal değişim ve dönüşümde de etkili olarak, toplumsal kalkınma ve sosyal hizmet alanlarında da büyük bir etki yaratmıştır.

Anahtar Kelimeler: Millet mektepleri, toplum kalkınması, eğitim ve sosyal hizmet.

The First Patterns of Social Work in Republican History: Nation's Schools as a Model of Community Development

Abstract

During the early republican period in Türkiye, the nation's schools played a crucial role in promoting social development and ensuring social justice. These schools elevated literacy rates in villages and contributed to the education of a conscious workforce by expanding educational opportunities in rural areas. Furthermore, teachers in the nation's schools played a significant role in comprehending and resolving social issues in villages, contributing to the advancement of social work. Community development is a multifaceted and interdisciplinary approach aimed at fostering positive change within communities. Social work provides a diverse range of strategies and tools to ensure the sustainability of community development and promote fair, equitable, and sustainable societal growth. Nation's schools, which played a pivotal role in Türkiye's modernization, exemplify a strong connection between education, community development, and social work. As one of the educational projects implemented during the Early Republican Era, these national schools serve as an important model for social development. The nation's schools had a profound influence, not just in the realm of education,

but also on social change, transformation, community development and social work.

Keywords: Nation's schools, community development, education, social work.

Giriş

Millet Mektepleri, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en önemli eğitim reformlarından biridir. Bu mektepler, erken Cumhuriyet döneminde Türk toplumunun eğitim seviyesini yükseltmeyi ve okuryazarlık oranını artırmayı hedeflemiştir. Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan insanlara okuma-yazma becerilerini kazandırmayı ve günlük hayatta kullanabilecekleri pratik bilgiler sunmayı amaçlayan bu girişim, Türk toplumunun tarih boyunca farklı alfabeler kullanmasının neden olduğu yazı dilinin değiştirilmesi ve modernleştirilmesi amacıyla başlatılan harf inkılâbının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Arap harf sistemi ile yazılan Türkçe'nin, yeni Türk alfabesi olarak adlandırılan Latin alfabesi ile yazılması kararı alındığında, bu değişikliğin hızla toplumun her kesimine yayılması gerekliliği doğmuştur. Millet mektepleri, bu önemli dil devrimini topluma benimsetmek ve halka yeni alfabeyi öğretmek gibi önemli görevleri yerine getirmiştir.

Erken cumhuriyet döneminde eğitim alanında yapılan reformların önemli bir örneği olarak millet mektepleri, sadece okuma yazma öğretmekle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda toplumsal kalkınma ve sosyal hizmet alanlarına da önemli dokunuşlar yapmıştır.

Bu çalışmada, sadece eğitim alanında değil; toplumsal değişim ve dönüşümde de kritik bir rol oynayan millet mektepleri konusu ele alınmıştır.

Harf İnkılâbı ve Millet Mekteplerinin Açılışı

Tarihsel süreç boyunca başta Göktürk ve Uygur alfabeleri olmak üzere çeşitli alfabeler kullanan Türkler, 9. yüzyılda Araplarla ve İslâmiyet ile tanışmış ve İslâmiyet'in kabul edilmesiyle birlikte ortak bilim yazısı

kabul edilen Arap harflerini benimsemişlerdir.¹ Ancak uzun yıllar Arap alfabesini kullanan Osmanlı'da, eğitimin öneminin ön plana çıktığı Tanzimat Dönemi bir dönüm noktası olmuştur. Bu dönemde alfabenin değiştirilmesi ya da islah edilmesi gerektiği yönünde tartışmalar başlamıştır. İlk olarak 1851 yılında Ahmet Cevdet Paşa, Arap harfleri ile gösterilemeyen Türkçe sesler için yeni bir yazım yolu gerektiğini vurgulamıştır.² Arap harfleriyle yazma ve okunmadaki zorluklar ve Türkçe sesleri tam olarak ifade edememesi sorunu, 1862'de Antepli Münif Efendi tarafından dile getirilmiş ve bu mesele, Ziya Gökalp, İsmail Hakkı Baltacıoğlu gibi dönemin toplum bilimcileri tarafından da tartışılmıştır.³⁻⁴⁻⁵ Aynı dönemde Azeri yazar Mirza Fethali Ahundzade, Arap harfleri yerine doğrudan Latin harfleri kullanılması fikrini ilk kez öne sürmüştü ve bu duruma dini bir engel olmadığını da dile getirmiştir.⁶ Dönemin ünlü isimlerinden Namık Kemal, Suavi ve Şinasi de kullanılan harflerde reforma gidilmesi fikrini desteklemişler ancak Latin harflerine karşı olumlu görüş bildirmemişlerdir.

İkinci Meşrutiyet döneminde, Hüseyin Cahit (Yalçın), Abdullah Cevdet, Celal Nuri (İleri) gibi bazı Jön Türk yazarlar Latin alfabesine geçişi savunmuşlardır.⁷ Enver Paşa'nın da bu dönemde askeri yazışmalarda kullanılmak üzere bir alfabe geliştirme girişiminde bulunduğu

¹ Avcı, Cemal. "Harf İnkılabı ve Millet Mektepleri". *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi* 3/1 2013, 43-60.

² Boyacıoğlu, Ramazan. "Harf Devrimi ve Sağladığı Kolaylıklar". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 17 (2001), 429-450.

³ Duran, Recep. "Harf İnkılâbı", *Erdem, Atatürk Kültür Merkezi Dergisi*, C.2, S.6, Ankara, 1986, s: 816

⁴ Giritli, İsmet. "Harf İnkılâbı ve Atatürk", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 13, Cilt V, Kasım 1988, s: 33

⁵ Çakır, Muhammet. "Harf İnkılâbı ve Millet Mektepleri" Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 2016, Konya.

⁶ Turan, Şerafettin. *Türk Devrim Tarihi*, 3.Kitap, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1995, s.s.203-204.

⁷ Bozkurt, Birgül ve Bozkurt, İbrahim. "Yeni Alfabenin Kabulü Sonrası Mersin'de Açılan Millet Mektepleri ve Çalışmaları" *ÇTTAD*, Cilt: VIII, Sayı: 18-19, Yıl: 2009/Bahar-Güz, ss:117-135.

bilinmektedir. Ancak bu girişim de bir karşılık bulamamıştır.⁸ Enver Paşa'nın alfabe geliştirme konusundaki girişimleri dönemin gazetelerinden Tanin'de yayımlanmıştır.⁹

Osmanlı döneminde Arap alfabesinin yerine Latin alfabesinin kabulüne dair yapılan tartışmalar olumlu bir sonuç vermemiştir. Cumhuriyet dönemine doğru gidilirken 17 Şubat - 4 Mart 1923 tarihleri arasında Türkiye İktisat Kongresi'nin gerçekleştirildiği dönemde, Latin alfabesine geçiş yönünde bazı öneriler sunulmuştur. Ancak bu öneri, Kongre Başkanı Kazım Karabekir'den sert tepki görerek reddedilmiştir.¹⁰

24 Şubat 1924'te Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi görüşülürken, İzmir Milletvekili Saraçoğlu Şükrü Bey, alfabe konusunu tekrar gündeme getirdi. Eğitim için yapılan büyük çabalara rağmen, halkın hala okuma ve yazma bilmediği gerçeğini, Arap harflerinin Türkçe'ye uygun olmamasına bağlayarak yeni bir tartışma başlatmıştır.¹¹ Saraçoğlu'nun konuşmasının ardından alfabe konusu yeniden gündeme gelmiş ve bu konudaki tartışmalar, günümüz alfabesinin kabul edildiği 1928 yılına kadar farklı biçimlerde devam etmiştir.

23 Mayıs 1928 tarihinde Mustafa Kemal'in direktifiyle, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak Dil Encümeni kurulmuştur. Bu encümenin temel hedefi, yeni Türk harflerine geçişi teşvik etmek için Latin alfabesi üzerinde çalışmalar yapmaktır.¹² Alfabeler üzerinde yapılan uzun araştırmaların ardından, Türk ses ve dil yapısına daha uygun olduğu tespit edilen bir Latin kökenli alfabenin kullanılması gerekliliği kabul edilmiştir. Böylece, 1 Kasım 1928 tarihinde, 1353 Sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Kanun ile bazı değişikliklerle Türkçe ses

⁸ Acar, İsmail. "Dilimiz Atatürk ve Sonrası", İnce Matbaa, Balıkesir, 1983, ss. 142-143.

⁹ Atay, Faliş Rifki. "Çankaya", İstanbul: Pozitif Yayıncılık, 1984.

¹⁰ Avcı, Cemal, a.g.e.

¹¹ Levent, A. S. "Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri". Türk Dil Kurumu. Ankara, 1972. Akt: Avcı, Cemal, a.g.e.

¹² Tüylü Turan, Esin. "Mustafa Kemal Paşa ve Harf İnkılâbı". *Vakanüvis - Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 3 / (Ekim 2018): 380-397.

yapısına uygun hale getirilen Latin alfabesi "Yeni Türk Alfabesi" olarak kabul edilmiştir. Aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bir konuşma yapan Başbakan İsmet Paşa (İnönü), yeni harf sistemini öğretmek amacıyla hükümetin ülke genelinde millet mektepleri adıyla halk eğitim kurumları açacağını ve vatandaşların işlerini aksatmadan bu harf sistemini öğrenmelerine yardımcı olacaklarını duyurmuştur. Aynı yılın Aralık ayından itibaren, resmi ve özel tüm Türkçe gazeteler ve dergiler, yeni Türk harfleriyle yayımlanmaya başlanmıştır. Ayrıca, devlet yazışmalarının da yeni harflerle yapılması, 1 Ocak 1929 tarihinden itibaren uygulamaya konulmuştur.¹³⁻¹⁴

Latin alfabesinin kabul edilmesinin hemen ardından, Türkiye genelinde büyük bir eğitim hamlesi yapılmıştır. Yoğun bir çaba gerektiren yeni alfabenin öğrenilmesi ve benimsenmesi için ülke çapında çalışmalar başlatılmıştır. Okul sistemine dâhil olmayan vatandaşlar da dâhil olmak üzere geniş bir kesime yeni yazıyı öğretmek ve halk arasında yaygınlaştırmak amacıyla millet mektepleri kurulmuştur. Millet mekteplerinin açılış süreci, 11 Kasım 1928 tarihinde kabul edilen bir kararname ile başlamış ve bu kararname, 24 Kasım 1928'de yayınlandığında I. Millet Mektepleri Talimatnamesi yürürlüğe girmiştir.

Millet Mektepleri Talimatnamesi (yönetmelik), Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey tarafından hazırlanmıştır. Bu talimatname, 11 Kasım 1928 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmıştır. 24 Kasım 1928'de ise Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik kapsamında, okuma yazma bilip bilmemesi fark etmeksizin 16-45 yaş arasındaki her Türk vatandaşının millet mekteplerinde eğitim alması zorunlu tutulmuştur.¹⁵ Bu talimatname çerçevesinde, hiç okuma-

¹³ Demirtaş, Zülfü. "Osmanlı'da Sıbyan Mektepleri ve İlköğretimin Örgütlenmesi". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2007, 17(1):173-183.

¹⁴ Karakuş, İdris. "Atatürk Döneminde Eğitim Sisteminde Türkçe Öğretimi", TDK Yayınları, 2006, Ankara.

¹⁵ Resmi Gazete, a.g.e.

yazma bilmeyen vatandaşlar için yeni Türk harfleriyle okuma-yazma öğrenmelerini sağlamak amacıyla 4 ay süreli A kursları ve okuma-yazma bilenlere yönelik 2 ay süreli B kursları açılmıştır.¹⁶ Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, bu okulların Genel Başkanlığını ve Başöğretmenliğini üstlenmiştir. Talimatnamede, okulların amaçları, öğretim yöntemleri, derslere katılım koşulları, dershaneler için kaynak sağlama, basının propaganda için kullanılması, başarılı öğrencilere verilecek belgeler gibi konulara yer verilmiştir.¹⁷

*II. Millet Mektepleri Talimatnamesi'nde B dershanelerinin işlevinde önemli bir değişiklik yapılmıştır. 22 Eylül 1929 tarihinde yayınlanan yeni talimatnamede, A Dershaneleri sadece Arap alfabesiyle okuma-yazma bilmeyenlerin eğitimini üstlenirken; B Dershaneleri, A Dershanelerini tamamlamış ve okuma-yazmayı öğrenmiş olanların kıraat, tahrir, hesap bilgisi, yurt bilgisi ve sağlık bilgisi derslerini alması için tasarlanmıştır.*¹⁸ Her iki dershanede de bu dersler dört aylık bir süre içinde verilme süreleri 4 ay olarak güncellenmiştir. Şehirlerde, kasabalarda ve okulları bulunan köylerde açılan dershaneler sürekli faaliyet gösterirken; okulsuz köyler için açılan dershaneler bir dönemlik öğretmen gönderme yöntemiyle eğitim verilen seyyar dershaneler olarak adlandırılmıştır.

Millet Mekteplerinde Organizasyon

Millet mekteplerinin genel başkanlığı ve başöğretmenliği, Mustafa Kemal Atatürk tarafından onaylanmıştır. En yüksek yönetim organı olarak kabul edilen Başkanlık Kurulu'na sırasıyla TBMM Başkanı, Başbakan, Bakanlar Kurulu Üyeleri, Genelkurmay Başkanı, CHP Genel Sekreteri atanmıştır. Bu kurul, her yıl Nisan ayında Başbakanın çağrısıyla

¹⁶ Resmi Gazete, 24 Kasım 1928, S.1048, "Millet Mektebi Teşkilatı Talimatnamesi", Ankara, 1928. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.1353.pdf>

¹⁷ Bozkurt, Birgül ve Bozkurt, İbrahim, a.g.e.

¹⁸ Albayrak, M. (1994). "Millet Mekteplerinin Yapısı ve Çalışmaları (1928-1935)". ATAM Dergisi, 29 (10), 471-483. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

toplanmıştır. Millet Mektepleri Örgütü'nün yönetimini Genel Başkan ve Başkanlık Kurulu oluşturmuştur.¹⁹

İllerde bulunan yerel yönetim kurulları ise valilerin başkanlığında faaliyet göstermiştir. Bu kurullar; Milli Eğitim Müdürleri, İl Genel Kurullarından bir üye, CHP saymanları, belediye başkanları ve Türk Ocakları Başkanlarından oluşmuştur. Valiler, her dönem için, kendi rapor sunma sorumluluğuna sahiptir.²⁰ İlçelerde de tıpkı illerde olduğu gibi benzer yönetim kurulları bulunmaktadır. Bu kurullar, kaymakamın başkanlığında ilköğretim müdürü, belediye başkanı, CHP saymanı ve varsa Türk Ocağı başkanından oluşmuştur. Köylerde ise muhtarlar, köy ihtiyar kurulu üyeleri ve öğretmenler yönetim kurulu üyeleri olarak görev almışlardır. Ayrıca, her Türk vatandaşı, bu okulların doğal üyeleri olarak kabul edilmiştir.²¹

Millet Mekteplerinin Öğretim Kadrosu

Millet mekteplerinde çeşitli resmi ve özel Türk, yabancı ve azınlıkların okullarından toplamda 50.690 öğretmen görev yapmıştır.²² Bu öğretmenler gerektiğinde müfettişlik görevine atanmışlardır. Yüksekokul öğretmenleri, özel izin aldıklarında millet mekteplerinde öğretmenlik yapabilmektedirler. Seyyar millet mekteplerinde "seyyar öğretmenler" görevlendirilmiştir. Bu öğretmenler, görev aldıkları bölgelere eğitim için gerekli olan kitaplar, kâğıt, kalem, tebeşir, taşınabilir tahta ve siyah mat, muşamba gibi malzemeleri yanlarında götürmüşlerdir. Öğretmenlere sembolik de olsa ücret ödenmiştir.²³

¹⁹ Kocabaşoğlu, Uygur. "Harf Devrimi'nin Eğitim ve Kültür Yaşamımız Üzerindeki Kimi Etkilerine Değin Gözlemler", Harf Devrimi 50nci Yıl Sempozyumu, XVI. dizi Sayı:41(1991),s.114.

²⁰ A.g.e.

²¹ Katırcı, Abdullah, "Harf Devrimine Yönelik Çalışmalar, Devrimin Gerçekleşmesi ve Uygulanışı", Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars, 2006.

²² Özkan, Feriha. Atatürk'ün Laiklik Anlayışının Eğitim Sistemimizdeki Yansımaları, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2006.

²³ A.g.e.

Millet Mekteplerinin Türleri

Birinci ve İkinci Millet Mektepleri Talimatnamesinde başlangıçta sabit, seyyar ve özel olmak üzere üç farklı millet mektebi türü öngörülmüştür. Daha sonra bu üç türe köy yatı dershanesi ve halk okuma olmak üzere iki tür daha eklenmiştir.

Sabit Millet Mektepleri, halkın toplandığı yerlerde, örneğin okullar, kahvehaneler, cami odaları veya sosyal toplantı mekânlarında eğitim vermişlerdir. Her yıl Kasım ayında başlayan bu okullar, Aralık ayı sonunda birinci kurs dönemini tamamlamıştır.²⁴ Sabit millet mektepleri, gündüz çocuklara ve gece de yetişkinlere eğitim vermiştir.

Seyyar Millet Mektepleri, okul olmayan bölgelerde okuma-yazma eğitimini seyyar öğretmenlerle sağlamıştır. Bu dershanelerde eğitim, her yılın Kasım ayında başlamış ve Şubat ayı sonuna kadar devam etmiştir.²⁵

Özel Millet Mektepleri, özel veya devlet kuruluşlarının çalışanlarını okuryazar hale getirmek amacıyla kurulan okullardır. Millet mekteplerinin daha geniş bir vatandaş kitlesine ulaşabilmesi ve okuryazarlık oranını artırabilmesi için farklı bölgelerde ve kurumlarda özel millet mektepleri açılmıştır. Bu okullar, halkın kolayca erişebileceği fabrikalar veya benzeri işletmelerin personeline okuma-yazma öğretme amacıyla kurulmuştur. Ayrıca, öğrencilere kitap, kalem, defter gibi okul malzemeleri ücretsiz olarak dağıtılmıştır. Bu önlemler, okuryazarlığı teşvik etmek için alınmıştır.²⁶⁻²⁷

Köy Yatı Dershanesi: Okulların olmadığı köylerde çocuklara okuma yazma öğretmek amacıyla mali duruma göre her vilayet veya kaza merkezinde açılması planlanmıştır. Köy yatı dershaneleri mektebi olmayan köylerdeki çocukların köylerden alınarak okuma-yazmayı

²⁴ T.C. Maarif Vekâleti, Millet Mektepleri Teşkilatı Talimatnamesi, Ankara, 1929, s.5.

²⁵ Albayrak, A.g.e.

²⁶ Resmi Gazete, A.g.e.

²⁷ Bozkurt ve Bozkurt, A.g.e.

öğrenmesi sağlandıktan sonra tekrar köylere gönderilmesini amaçlamıştır.²⁸

Halk Okuma Odası: Okuma-yazma öğrenen vatandaşların okumalarını geliştirmek, sosyal ve ekonomik hayatla ilgili bilgiler verilmek amacıyla kurulmuştur.²⁹

Millet Mekteplerinde Müfredat

Millet mekteplerinde özellikle yetişkinlerin günlük yaşamlarında faydalanabilecekleri konulara odaklanan dersler sunulmuştur. Bu dersler arasında şunlar bulunmaktadır:³⁰

Okuma-Yazma: Yeni harf sistemiyle okuma-yazma yeteneği kazanmış bireylerin düzgün bir biçimde okuma ve düşüncelerini etkili bir şekilde ifade etmelerini sağlamak için bu dersler sunulmuştur. Ders içeriği, halk kültüründen ilginç örnekler, günlük gazete haberleri, ev işleri konuları, dergi yazıları ve günlük yaşamda sıkça kullanılan yazışmaları içermektedir. Bu dönemde, gazetelerin "Halk Sayfaları" özenle takip edilmektedir.

Hesap ve Ölçüler: Günlük yaşamda gerekli olan temel matematik hesaplamaları, dört işlem, uzunluk ölçüleri (metre, arşın, okka, dirhem, gram, kilogram), para birimleri (lira, kuruş, santim, para), arazi ölçüleri (ar, dönüm, evlek) ve bunların kullanımı öğretilmektedir.

Sağlık Bilgileri: Bu ders ile bireylere insan vücudu hakkında temel bilgiler sunmak amaçlanmıştır. Ders kapsamında öğrenciler; bulaşıcı hastalıklarla mücadele yöntemleri, içkinin zararları, hava, su ve gıda maddeleri hakkında temel bilgiler, çocuk bakımı, açık hava ve güneşin yararları, günlük yaşamda olası kazalar (zehirlenme, hayvan ısırıkları vb.) ve çevre temizliği konularında bilgilendirilmiştir.

²⁸ Albayrak, A.g.e.

²⁹ Avci, A.g.e.

³⁰ Albayrak, A.g.e.

Yurt Bilgisi: Bu dersler ile vatandaşlara Türk bayrağı, tarih, coğrafya, vatan, komşu ülkeler, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, Mustafa Kemal Atatürk'ün hizmetleri, Bağımsızlık Savaşı, Anayasa, seçimler, TBMM, Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın görevleri, belediyelerin görevleri, vergiler, ulusal bayramlar, askerlik, yargı, devlete dilekçe verme gibi konularda bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerin temel amacı, ulusal bilinç oluşturmak, Cumhuriyet'e ve Cumhuriyet devrimlerine bağlı düşünceye sahip bireyler yetiştirmektir.³¹

Müfredatta yer alan tüm bu derslerin ortak amacı, Atatürk'ün Sakarya Savaşı öncesinde düzenlenen Eğitim Kongresi'nde vurguladığı "bilgisizliğin yok edilmesi" hedefine katkı sağlamaktır.³²

Sonuç

Millet mektepleri, Türk toplumunun okuma-yazma becerilerini geliştirmeyi ve günlük yaşamlarında faydalanabilecekleri pratik bilgileri kazandırmayı hedefleyen bir eğitim girişimi olarak büyük öneme sahiptir. Bu programın temel amacı, vatandaşlara yeni Türk alfabesiyle okuma-yazma becerileri kazandırmak ve onları bilinçli, aydın bireyler olarak yetiştirmek olmuştur.

Millet mekteplerinde sunulan dersler aracılığıyla, yetişkinlere yeni harflerle okuma-yazma öğretmenin yanı sıra günlük yaşamda karşılaşılabilecekleri matematik hesaplamaları, sağlık bilgileri, yurt bilgisi gibi temel konular öğretilmiştir. Bu dersler, halk kültüründen örneklerle zenginleştirilmiş, günlük gazete haberlerine ve güncel bilgilere ulaşma imkânı sunmuştur. Derslerini tamamlayan bireyler iletişim yönünden de gelişme kaydedip mektup, dilekçe, telgraf gibi yazışmaları yapmayı öğrenmişlerdir. Ayrıca, temel hesaplama yöntemleri, uzunluk ve ağırlık ölçüleri, para birimleri ve arazi ölçüleri gibi pratik bilgiler de edinmişlerdir. Sağlık bilgileri dersi, insan vücudu hakkında temel bilgileri aktarmış, bulaşıcı hastalıkların önlenmesi, içkinin zararları, beslenme,

³¹ Ediş, A. Bedri. Milli Eğitim Düsturu, Cilt: III, 3. Baskı, İstanbul, 1949.

³² Albayrak, A.g.e.

çocuk bakımı ve günlük yaşamda karşılaşılabilecek kazalar konularında bilinçlendirmiştir. Yurt bilgisi dersi ise Türk bayrağı, tarih, vatan, coğrafya, Cumhuriyetin kuruluşu, Atatürk'ün hizmetleri, Bağımsızlık Savaşı, seçimler, devletin işleyişi gibi ulusal değerleri vurgulayarak ulusal bilinci artırmayı amaçlamıştır.

Millet mektepleri, köylerde ve kırsal alanlarda eğitim imkânlarını artırarak sosyal adaleti de teşvik etmiştir. Köylerdeki çocukların eğitim alabilmesi, toplumsal kalkınmanın temel unsuru olarak kabul edilmiştir. Bu okulların açılması, köylerdeki okuryazarlık oranlarını artırarak, daha bilinçli ve yetenekli bir iş gücünün yetişmesine katkı sağlamıştır.

Aynı zamanda, millet mektepleri sosyal hizmetin gelişimine de katkı sağlamıştır. Bu okullarda çalışan öğretmenler, köylerdeki toplumsal sorunları anlama ve çözüme konusunda önemli bir rol üstlenerek, sağlık, hijyen, tarım gibi alanlarda köylerin ihtiyaçlarını belirleyip çözümler üretmiştir. Bu da sosyal hizmet anlayışının yerleşmesine ve gelişmesine yardımcı olmuştur.

Sosyal hizmet, toplumsal kalkınmanın sürdürülebilirliğini sağlamak ve toplumların daha adil, eşitlikçi ve sürdürülebilir bir şekilde büyümesine yardımcı olmak için bir dizi strateji ve araç sunmaktadır. Bu nedenle, sosyal hizmetin toplumsal kalkınma süreçlerinin önemli bir parçası olduğunu söylemek mümkündür. Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde millet mektepleri, toplumsal kalkınma ve sosyal hizmet arasındaki önemli bir ilişkiyi temsil etmektedir. Cumhuriyetin kuruluşu ve sonrasındaki yıllarda millet mektepleri, eğitim sisteminin temel parçası olarak toplumun genel eğitimini sağlamak amacıyla önemli bir rol oynamış ve Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde eğitim hizmetleri sunarak toplumsal kalkınmayı teşvik etmiştir.

Sonuç olarak; eğitim, toplum kalkınması ve sosyal hizmet arasında güçlü bir ilişkiyi temsil eden Cumhuriyet dönemi millet mekteplerinin kurulması, Türkiye'nin daha modern ve eşitlikçi bir toplum haline gelmesine katkıda bulunarak, sosyal hizmet anlayışının da gelişmesine ve yaygınlaşmasına ön ayak olmuştur.

Kaynakça

- Acar, İsmail. "Dilimiz Atatürk ve Sonrası", İnce Matbaa, Balıkesir, 1983, ss. 142-143.
- Albayrak, Mustafa. (1994). "Millet Mekteplerinin Yapısı ve Çalışmaları (1928-1935)". *ATAM Dergisi*, 29 (10), 471-483. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Atay, Falih Rifki. "Çankaya", İstanbul: Pozitif Yayıncılık, 1984.
- Avcı, Cemal. "Harf İnkılabı ve Millet Mektepleri". *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi* 3/1, 2013, 43-60.
- Boyacıoğlu, Ramazan. "Harf Devrimi ve Sağladığı Kolaylıklar". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 17 (2001), 429-450.
- Bozkurt, Birgül ve Bozkurt, İbrahim. "Yeni Alfabenin Kabulü Sonrası Mersin'de Açılan Millet Mektepleri ve Çalışmaları" *ÇTTAD*, Cilt: VIII, Sayı: 18-19, Yıl: 2009/Bahar-Güz, ss: 117-135.
- Çakır, Muhammet. "Harf İnkılâbı ve Millet Mektepleri" Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Konya, 2016.
- Demirtaş, Zülfü. "Osmanlı'da Sıbyan Mektepleri ve İlköğretimin Örgütlenmesi". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2007, 17(1):173-183.
- Duran, Recep, "Harf İnkılâbı", Erdem, Atatürk Kültür Merkezi Dergisi, C.2, S.6, Ankara, 1986, s: 816.
- Ediş, A. Bedri, Milli Eğitim Düsturu, Cilt: III, 3. Baskı, İstanbul, 1949.
- Giritli, İsmet, "Harf İnkılâbı ve Atatürk", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı 13, Cilt V, Kasım 1988, s: 33.
- Karakuş, İdris. "Atatürk Döneminde Eğitim Sisteminde Türkçe Öğretimi", TDK Yayınları, 2006, Ankara.
- Katırcı, Abdullah, "Harf Devrimine Yönelik Çalışmalar, Devrimin Gerçekleşmesi ve Uygulanışı", Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars, 2006.
- Kocabaşoğlu, Uygur, "Harf Devrimi'nin Eğitim ve Kültür Yaşamımız Üzerindeki Kimi Etkilerine Değın Gözlemler ", Harf Devrimi 50nci Yıl Sempozyumu, XVI. dizi Sayı:41(1991), s.114.
- Özkan, Feriha, "Atatürk'ün Laiklik Anlayışının Eğitim Sistemimizdeki Yansımaları", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2006.
- T.C. Maarif Vekâleti, Millet Mektepleri Teşkilatı Talimatnamesi, Ankara, 1929, s.5.
- Turan, Şerafettin. "Türk Devrim Tarihi", 3.Kitap, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1995, s.s.203-204.

Tüylü Turan, Esin. "Mustafa Kemal Paşa ve Harf İnkılâbı". *Vakanüvis - Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi* 3 / (Ekim 2018): 380-397.

User, Hatice Şirin, "Başlangıcından Günümüze Türk Yazı Sistemleri", 1. Baskı, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul, 2006.

Resmî Gazete, 24 Kasım 1928, S.1048, Millet Mektebi Teşkilatı Talimatnamesi, Ankara, 1928.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.1353.pdf>

Extended Abstract

Nation's Schools were educational institutions established during the Republican era in Türkiye with the primary goal of promoting literacy skills and encouraging social development. These schools took on the monumental task of teaching the new Latin alphabet to the public, replacing the Arabic alphabet system. Beyond their role in facilitating the transition to the new alphabet, they also had a profound impact on social services and development in Turkish society.

Turks have utilized various alphabets throughout their historical evolution. However, they embraced the Arabic script during the 9th century when they encountered Islam. The Tanzimat Period within the Ottoman Empire marked a pivotal era that underscored the significance of education, instigating discussions about whether the Arabic alphabet needed alteration or improvement. In 1851, Ahmet Cevdet Pasha highlighted the inadequacy of Arabic letters to represent Turkish phonetics. A similar concern was voiced by Münif Efendi of Antep in 1862, sparking debates among prominent social scientists like Ziya Gökalp and İsmail Hakkı Baltacıoğlu. Mirza Fethali Akhundzade, an Azeri writer, was among the first to advocate for the Latin script over the Arabic one, contending that there were no religious obstacles. Renowned figures such as Namık Kemal, Suavi, and Şinasi supported alphabet reform but did not endorse the adoption of Latin letters.

During the Second Constitutional Monarchy period, some Young Turk writers advocated for the transition to the Latin alphabet. Enver Pasha also attempted to develop a new alphabet for military correspondence, but this endeavor was not successful. Throughout the Ottoman era, discussions regarding the adoption of the Latin alphabet in place of the Arabic alphabet yielded inconclusive results.

As the Republican era approached, proposals for adopting the Latin alphabet were presented at the Turkish Economic Congress, only to be rejected by the Congress President, Kazım Karabekir. In 1924, Izmir Deputy Saraçoğlu Şükrü Bey reintroduced the alphabet issue to the agenda, igniting debates.

In 1928, following Mustafa Kemal's directive, the Language Council was established, and studies were undertaken on transitioning to the new Turkish alphabet using the Latin script. The Latin alphabet, tailored to the Turkish phonetic structure, was officially adopted as the "New Turkish Alphabet" on November 1, 1928. Prime Minister Ismet Pasha announced the opening of national schools to teach the new alphabet system, and it began to be used in official correspondence on January 1, 1929.

Immediately after the adoption of the Latin alphabet, a massive educational campaign was launched across Turkey to teach and adopt the new alphabet. For this purpose, Nation's Schools were established and the First Regulation of Nation's Schools was published on November 24, 1928. According to this regulation, all Turkish citizens aged 16 to 45, irrespective of their literacy levels, were obligated to receive an education in these schools. Mustafa Kemal Atatürk, the founding leader of the Republic of Turkey, served as the general president and head teacher of the Nation's Schools and dedicated significant efforts to popularize these institutions.

The presidency and chief teacher of the nation's schools were approved by Atatürk, and the Presidential Board, considered the highest governing body, was composed of the Speaker of the Turkish Grand National Assembly, the Prime Minister, members of the Council of Ministers, the Chief of General Staff, and the Secretary General of the CHP. This board convened every year in April upon the Prime Minister's call. The President and the Presidium constituted the management of the National Schools Organization.

Nation's Schools were established in three main categories: Fixed Nation's Schools, Mobile Nation's Schools, and Private Nation's Schools. Fixed Nation's Schools provided education in areas where people congregated, while Mobile Nation's Schools dispatched mobile teachers to remote villages lacking formal educational facilities, thus providing literacy education. Private Nation's Schools were founded to enhance the literacy of employees working in private or state organizations.

The curriculum offered at Nation's Schools focused on subjects that adults could benefit from in their daily lives. Courses such as literacy, calculations and measurements, health information, and civics taught the new alphabet system while also emphasizing practical information for daily life. These lessons were enriched with examples from folk culture and provided access to up-to-date information.

By expanding educational opportunities in villages and rural areas, Nation's Schools promoted social justice and contributed to social development. By raising literacy rates in villages, these schools enabled the training of a more informed workforce and also played a significant role in the development of social work. In this way, they helped society grow in a more just, equitable, and sustainable manner.

In conclusion, Nation's Schools played an important role in elevating the educational level of Turkish society, providing essential literacy skills, and advancing social development. Moreover, these schools played a critical role in Türkiye's modernization process by contributing to the development of social work.